

/511/ – Nauka o harmonii

je hudební disciplína, která se zabývá stavbou a spojováním akordů. Klasická harmonie (18. stol.) přikládá velkou důležitost tzv. **hlavním harmonickým funkcím**, známých jako tónika, subdominanta a dominanta. Základní tvar akordů v harmonii je tzv. **čtyřhlasá úprava**, ve které je důležité, v jakém pořadí se zdvojují tóny trojzvuku, aby vznikl čtyřhlas. Důležitý je též způsob postupu dvojic hlasů při akordických spojích. **Paralelní** je stejným směrem ve stejných intervalech. **Rovný** je stejným směrem v nestejných intervalech. **Stranný** má jeden hlas na stejné výši a druhý stoupá nebo klesá. **Protipohyb** je postup hlasů v opačném směru.

Při spojování akordů vládla v 18.stol. přísná pravidla. Zejména **zákaz paralelních kvint a oktáv, zákaz zdvojení citlivého tónu**, atd.

Při **přísném spojení** se u příbuzných akordů, tj. akordů s jedním nebo dvěma společnými tóny, zadržely tyto tóny v jednom hlase.

U nepřibuzných akordů šly všechny hlasy protipohybem k basu.

U **volného spojení** šlo pouze o to, aby nebyl porušen jeden ze zákonů a hlasy vedl skladatel podle libosti.

Kromě harmonie klasické existuje ještě **harmonie chromatická**, uplatňovaná zvláště v období romantismu a **harmonie moderní**, která je typická pro hudbu 20. století. Ta obsahuje mnohem složitější tónové kombinace než jsou trojzvuky a čtyřzvuky a samozřejmě větší volnost při jejich spojování.

Víceznačnost akordů

se používá při změnách tónin, o kterých bude řeč v následující kapitole. Jde o to, že např. v tónině C dur je akord c e g tónikou, v tónině G dur je subdominantou a v tónině F dur je dominantou. V hudbě klasicismu měly vzájemné vztahy tónin velkou důležitost, aproto je potřeba při studování skladeb tohoto období, abychom měli jasnou představu o funkčnosti jednotlivých akordů skladby v daném okamžiku.

/512/ – Druhy změn tóniny

1/ modulace je pozvolná změna tóniny. Tento postup se provádí různými způsoby tak, aby přechod do další tóniny byl pozvolný a plynulý. Skladatel např. použije víceznačnosti akordů (viz 511) nebo chromatického postupu v jednom hlase.

Již skladatelé doby barokní používali modulaci ve skladbách polyfonní sazby z toho důvodu, aby udrželi nebo dále stupňovali napětí hudebního proudu. V klasicismu byla modulace uplatňována zvláště v sonátové formě.

2/ tonální skok je náhlá změna tóniny po úplném závěru (D-T) v tónině výchozí. Používá se hlavně od 18. stol. jako prostředek působivého kontrastu uvnitř hudební věty.

3/ vybočení je odklon do jiné tóniny modulací, po němž následuje návrat do výchozí tóniny. Abychom mohli mluvit o vybočení, musí jít o odklon tóniny pouze v rozsahu několika málo taktů.

Změny tóniny mají velký význam zvláště v hudbě klasicismu, kde přinášejí kontrast nebo udržují napětí v průběhu hudební věty.

Protože melodika i akordická stavba této hudby je poměrně jednoduchá, pracuje se velice promyšleným způsobem se změnami tónin.

Např. věta v sonátové formě tohoto století má vždy přísný tonální plán. Hlavní téma zazní v hlavní (výchozí) tónině, vedlejší téma v tónině dominantní (postavené na 5. stupni tóniny hlavní). V průběhu provedení skladatel moduluje obě témata do různých tónin. V repříze zopakuje všechna témata v tónině hlavní. Kromě tohoto plánu existují ještě jiné posloupnosti tónin (např. pokud jde o mollové).

Působivě působí např. tonální skoky ve skladbách napsaných ve velké písňové formě. Mezi jednotlivými díly věty bývá skok do tóniny vzdálené např. v kvartovém poměru.

U ronda nebo variací bývá často uplatňován skok do tóniny stejnojmenné (např. z A dur do a moll). Právě protože u těchto forem bývá mnoho repetice, vyvaruje se skladatel těmito skoky nebezpečí jednotvárnosti.

U ronda nebo variací bývá často uplatňován skok do tóniny stejnojmenné (např. z A dur do a moll). Právě protože u těchto forem bývá mnoho repetice, vyvaruje se skladatel těmito skoky nebezpečí jednotvárnosti.

U ronda nebo variací bývá často uplatňován skok do tóniny stejnojmenné (např. z A dur do a moll). Právě protože u těchto forem bývá mnoho repetice, vyvaruje se skladatel těmito skoky nebezpečí jednotvárnosti.

/513/ – Přednesová označení

amoroso /AMORÓZO/	- milostně
appassionato /APASIONÁTO/	- vášnivě
bravura	- velká dovednost
cantando /KANTANDO/	- zpívaně
dolce /DOLČE/	- sladce
dolcissimo	- velmi sladce
doloroso /DOLORÓZO/	- bolestně
doppio movimento	- dvojnásobnou rychlostí
l'istesso tempo	- ve stejném tempu
glissando	- klouzavě
giocoso /DŽOKÓZO/	- hravě
triste	- smutně
lamentoso	- náříkavě
patetico /PATETIKO/	- povzneseně
eroico /EROIKO/	- hrdinsky

Cv.513a – Přiřaď správně (viz 506):

chromatické stupnice	mollové a durové
diatonické stupnice	složený z půltónů
celotónové stupnice	obsahují pouze celé tóny

Cv.513b – Škrtni chybné enharmonické záměny (viz 507):

zv.2 – m.3, zv.3 – č.5, zv.4 – zm.5, zv.5 – m.6,
zm.2 – č.1, zm.4 – v.2, zm.5 – zv.4, zm.8 – v.7.

Cv.513c – Škrtni chybně zapsané obraty intervalů (viz 507):

v.6 / m.3, č.4 / č.5, zv.4 / zm.5, m.6 / v.3, č.1 / č.8,
zv.2 / m.3, v.3 / zv.4, zm.6 / č.5, zm.7 / zv.2.

Cv.513d – Postav na tónu d, malé intervaly, zv.4 a zm.5 (viz 304, 406):

/514/ – Další označení

melancolico /MELANKOLIKO/	- záдумčivě
pastorale	- pastýřská nálada
prestissimo	- co nejrychleji
tempo rubato	- s proměnlivou rychlostí
sotto voce /SOTO VOČE/	- přitlumeným hlasem
mezzo voce /MECO .. /	- středně přitlumeně
velocissimo /VELOČISIMO/	- co nejrychleji
vivacissimo /VIVAČISIMO/	- co nejživěji
zeffiroso /CEFIRÓZO/	- jako vánek
ma non tanto	- ale ne tolik
festivo	- slavnostně
alla marcia /ALA MARČA/	- pochodem
sonoro	- zvučně
parlando	- na způsob mluvy

Cv.514a – Zakroužkuj nepravidelně složené takty (viz 508):

5/4, 4/4, 6/8, 7/8, 6/4, 9/8, 4/8, 11/8, 13/8, 12/8, 2/4, 3/4.

Cv.514b – Dopln (viz 508):

2 noty místo tří =

4 noty místo tří =

5 not místo čtyř =

Cv.514c – Přiřaď správně (viz 509):

Dominantní septakord	má sekundu uprostřed
D 6/5	má sekundu vespod
D3/4	nemá žádnou sekundu
D2	má sekundu nahoře

Cv.514d – Zakroužkuj správnou odpověď (viz 510):

V dur a moll lze postavit 5 – 6 – 7 doškálných septakordů

Cv.514e – Přiřaď (viz 512):

modulace	postupná změna tóniny
tonální skok	náhlá změna tóniny po závěru v původní